

Vergissingsbombardement

Dodelijke brisantbommen op de Esterweg

Op het kerkhof in Est is een grafsteen van de 11-jarige Rutje van Doijeweert nog een stille getuige van een catastrofe, waarbij nog vier andere dodelijke slachtoffers te betreuren zijn en waarover vreemd genoeg na die 17e september 1944 nog maar nauwelijks iets bekend is.

Richard van de Velde

■ Het opgeknapte huisje van familie Van Empel aan de Esterweg.

Op zondag 17 september 1944 staan op de vliegvelden in Groot-Brittannië de luchtlandingstroepen klaar voor het begin van Operatie Market Garden. De totale luchtvloot bestaat uit 1073 troepentransportvliegtuigen en 500 zweefvliegtuigen, die begeleid worden door meer dan 1500 jagers. Om 09.45 uur stijgen de eerste vliegtuigen op en na twee uur is het hele leger van 20.000 man, 511 voertuigen en 330 stukken geschut in de lucht.

Om de verliezen van deze luchtmada te beperken en om ervoor te zorgen dat de luchtlandingstroepen die later die dag aangevoerd zullen worden, zo min mogelijk tegenstand van de grond krijgen, start in de morgen en middag vlak voor deze landingen een geallieerd bombardement, dat tot doel heeft het Duitse luchtdoelgeschut en de vliegbases in zuidelijk Nederland uit te schakelen. Zo krijgt Arnhem en omgeving, maar ook het Rivierengebied, het flink te verduren door aanvallen door jachtvliegtuigen, die het voornamelijk hebben voorzien op Duits luchtdoelgeschut dat deze overtrekkende luchtlandingstroepen in de weg staat.

ESTSE BROEK Net buiten het dorp Est, grotweg tussen de kerktorens van Est en die van Meteren, staat vanaf begin september 1944 op het land van boerderij Bergakker van familie De Wolf aan de Meterse Markt, verdekt zwaar Duits luchtafweergeschut (zgn. Flak) opgesteld. De munitie ligt opgeslagen onder één van hun hooibergen en de veldkeuken is ondergebracht in de vloedschuur van deze boerderij. De manschappen slapen in tenten in de nabijgelegen boomgaard. Het is een grote stelling bestaande uit vijf stukken zwaar geschut, omringd door lichter geschut en aan de buitenzijde mitrailleurs. Daarmee kan op bommenwerpers en vliegtuigen geschoten worden en ook de belangrijke Waalbrug bij Waardenburg ligt nog binnen be-

reik. Een stuk geschut is geplaatst op wat nu het bedrijventerrein Hondsgemet heet. De commandopost van de Duitsers is gevestigd in de nabijgelegen boerderij van de familie De Fokkert. Op zondagmorgen 17 september 1944 om 11.00 uur duiken boven Est plotseling uit het niets Britse Hawker Typhoons van het 137e Squadron op en zij bestoken met meer dan honderd brisantbommen de zgn. Estse broek, aan de zuidzijde van het dorp. De aanval is bedoeld om de Flak uit te schakelen, maar dat staat nu juist opgesteld aan de noordzijde van het dorp. Waarschijnlijk zijn door een zeer pijnlijke vergissing van de piloten en/of de legerleiding de markeringspunten, de kerktorens van Opijnen en Meteren, met elkaar verwisseld. De meeste bommen komen terecht in het open veld, waardoor veel vee getroffen wordt. Helaas worden ook drie huisjes bestookt, die net voorbij het kerkhof aan de Esterweg, richting Opijnen, staan. Dit heeft verstrekende gevolgen voor de bewoners.....

VEILINGKISTJES In het eerste huisje woont Gerrit van Empel met zijn vrouw Driek van Tussenbroek en hun zoontje Adri. Driek trouwt in 1936 met steenfabrieksarbeider Gerrit Marinus van Empel (*1915) en ze krijgen in 1937 samen een zoon: Adriaan "Adri". Zowel moeder als zoon komen bij dit bombardement om het leven. De explosies waren zo hevig dat de stoffelijke resten van Driek her en der rond hun voormalige woning liggen. Gerrit maakt samen met familieleden van veilingkistjes een lijkstijl voor haar. Adri had een groot gat in zijn rug en voor hem werd van oude planken ook een kist gemaakt. Van de drie gebombardeerde huisjes is hun huis als enige na de oorlog weer herbouwd en staat nog steeds aan de Esterweg.

KRUIWAGEN In het middelste huisje verblijft weduwe Rutje Dordmond-van Rekum met haar dochter Reijtertje. Haar andere dochter

Gerda "Dien" (*1908-1985) woont vlakbij. Zij is getrouwd met landbouwer Barend van Doijeweert (1903-1986) en ze krijgen vier kinderen: Wilhelmina "Willy" (1931-2017), Rutje Maria "Marietje" Cornelia (1933-1944), Barend (1942-1973) en Rutje Maria (1948-1986).

Dien merkt op die bewuste morgen dat het Duitse luchtafweer heel actief is en er bovendien veel luchtverkeer is. Het lijkt haar en Barend veiliger om hun twee kinderen naar hun oma te sturen. Hand in hand loopt Willy met haar jongere zusje Marietje daar naartoe. Ze zijn nauwelijks daar of de hel breekt los en de grootmoeder schreeuwt dat de kinderen met de rug naar de muur van haar woning moeten staan. Desondanks krijgt Marietje toch een bomschep in haar buik. Haar buurmeisje Corrie van Weelden hoort haar nu nog schreeuwen: "Ik ga dood, ik ga dood!" Buurtgenoten snellen toe met doeken en proberen haar bloedende buikwond te stelpen. Ze leggen vervolgens de zwaargewonde Marietje in een kruiwagen en brengen haar ijlings naar haar ouders. Daar overlijdt ze korte tijd later in de woonkamer.

BEEN KWIJT In het laatste huisje vanaf Est gezien, woont landbouwer Dirk van Weelden met zijn uit Erichem afkomstige Maria "Marie" Anna Sloot en vijf kinderen, waarvan Aart de oudste was. Ten tijde van het bombardement is Marie in de keuken het eten aan het bereiden en hun zoontje Aart is in de kamer aan het spelen. Ze krijgen niet de tijd om een schuilplaats te zoeken en komen beiden om het leven. Dochter Corrie wordt door buurtgenoten onder het puin vandaan gehaald en heeft alleen een wond op haar voorhoofd. Corrie van Weelden daarover: „Ik weet nog dat papa in de tuin aan het werk was, maar ze vonden hem zwaargewond bij een groot gat op de Esterweg. Hij was een been kwijtgeraakt. Hij werd opgevangen bij familie in Deil. De vier overgebleven kinderen werden daarna verspreid over de

familie van moeders kant en we groeiden zonder elkaar op. Papa hertrouwde na tien jaar met een oorlogsweduwe en vestigde zich in Waardenburg en ze kregen samen nog een zoon. Wij hadden niet veel contact meer met hem."

Mevrouw De Heus uit Est kan zich de begrafenis van de slachtoffers nog goed voor de geest halen: „De lijkstonden werden op een platte wagen vanaf de nh kerk naar de begraafplaats gereden. Er liepen alleen mannen achter. Vrouwen mochten in die tijd pas naar de begraafplaats komen als het graf was toegedekt." Vreemd genoeg kan niemand precies aangeven waar de andere slachtoffers op de begraafplaats in Est zijn begraven. Voor Corrie van Weelden is dat nog steeds niet te verteren: „Ik heb van alles geprobeerd, maar de Gemeente Neerijnen zegt dat ze de graven niet meer kunnen traceren."

VOURWERK De dag na het vergissingsbombardement komen de Engelse jagers weer terug naar Est. Ook dat moment kan mevrouw De Heus nog goed voor de geest halen: „Het was 's morgens tegen tien uur toe ik die vliegtuigen door het voorkamerraam zag aankomen. Ze scheerden met enorm veel lawaai over het dak van ons huis en bestookten, nu wel met succes, het Duitse afweergeschut. Het was heel angstaanjagend. Ik ben daardoor nu nog steeds bang van vliegtuigen en vuurwerk."

Wat zou het een mooi gebaar zijn als de basisschool in Est het grafje van Rutje eenmaal per jaar met leerlingen uit groep 8 zou bezoeken. Het houdt in ieder geval de herinnering levend aan dit trieste voorval van bijna 74 jaar geleden en is een voorbeeld dat vrijheid soms duur betaald wordt.

Wie nog over aanvullende informatie of foto's beschikt, kan contact opnemen met Richard van de Velde, telnr. 0345-502583 of via zijn website www.oorlogsslachtoffers-westbetuwe.nl